Għajnsielem: 14 ta' Settembru 1919

Il-Festa tal-Madonna ta' Loretu, mitt sena ilu

minn Toni Calleja (Għasri)

Daħla

Fl-1919, il-poplu fil-gżejjer tagħna kien għadu effettwat ħażin konsegwenza tal-Ewwel Gwerra Dinjija mitmuma inqas minn sena qabel. It-tali gwerra, hekk magħrufa bħala l-*Gwerra l-Kbira* – għax sa dakinhar kienet l-eqqel waħda fl-istorja tal-umanità – kienet miġġielda bejn Awwissu 1914 u Novembru 1918. Minkejja li l-poplu tagħna la ra ġlied u lanqas mejta u feruti, għax il-gwerra kienet miġġielda 'l bogħod minn artna, ma jfissirx li l-konsegwenzi devastanti tagħha ma laqtunhiex ukoll fil-laħam il-ħaj. Fil-Pastorali tar-Randan tal-1916, l-Isqof Djoċesan, Mons. Ġio Marija Camilleri, dwar dan il-motiv, esprima ruħu hekk: *"Iż-żmien li aħna fih, kif intom tafu, huwa żmien mill-ikreh; ilkoll ninsabu mgħaffġin minn kull xorta ta' ħsara, mill-eqqel miżerji li jtaqqlu bil-bosta l-ħajja; il-gwerer li bla mistrieħ ta' xejn jinsabu mixgħulin, u li ma jagħtu l-ebda sinjal ta' ftehim biex tista' ssir il-paċi, huma l-kawża ta' eluf ta' gwaj, tal-akbar dwejjaq, ta' ċaħda mill-ħwejjeġ l-aktar meħtieġa għall-ħajja".*

Mal-mixja tagħha, sakemm intemmet, u għal żmien wara, l-effetti tal-gwerra fuq il-poplu Għawdxi komplew juru snienhom b'qilla akbar. Barra li niesna kienu mgħakksa bil-faqar u l-ġuħ kaġun tan-nuqqas ta' xogħol, u bl-iskarsezzi, l-aktar f'dak li kien proviżjon tal-ikel, kellhom l-isfortuna li jesperjenzaw it-telfien ta' għexieren ta' irġiel Għawdxin ingaġġati fil-*Malta Labour Corps* u l-*Merchant Navy*. Minn Għawdex kollu, fost dawk l-aktar milquta kien hemm Għajnsielem u t-tlett irħula ġirien: in-Nadur, il-Qala u x-Xewkija, fejn il-kotra tan-nies, min ftit u min wisq, jiġu minn xulxin.

Il-Festa tal-Madonna ta' Loretu ta' mitt sena ilu

Minkejja li l-gwerra kienet intemmet, il-poplu xorta kien għadu demoralizzat bl-iskarsezzi, bil-faqar spjetat li kien jirrenja u bl-għoli sfrenat tal-ħajja. U issa wkoll, bil-ħafna sensji li kien hemm imdendla fuq rasu, liema problemi wasslu għall-irvellijiet imdemmija tas-*Sette Giugno*, ftit aktar minn tliet xhur qabel. Biss, l-Għajnselmiżi, sforz l-imħabba ġenwina li dejjem kellhom għall-Madonna, xorta riedu jiċċelebraw il-Festa Titulari tal-1919 b'ċerta pompa; xejn xejn biex jirringrazzjawha ta' kemm

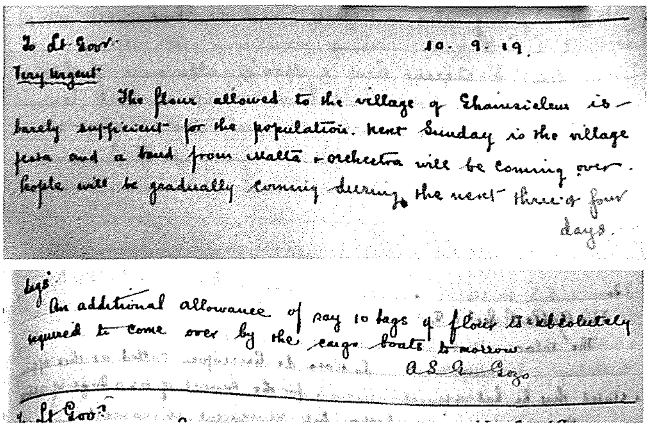

10 - 9 - 19

To Lt. Govt.

Very Urgent

The flour allowed to the Village of G'ajnsielem is barely sufficient for the population. Next Sunday is the village festa and a band from Malta + orchestra will be coming over. People will gradually coming during the next three or four days.

An additional allowance of say 10 bags of flour is absolutely required to come over by the cargo boats tomorrow.

A. S. G. Gozo.

kienet waqfet magħhom tul iż-żmien. Fil-gżejjer tagħna, kull komunità, hu x'inhu d-daqs u l-istat soċjali, għandha destinat jum annwali li fih tingabar madwar il-Knisja Parrokkjali, biex tifraħ flimkien u għalenija tfakkar il-qaddis patrun jew patruna tagħha. Fl-1919 – mitt sena ilu, il-festa tal-Madonna ta' Loretu kienet iċċelebrata l-Ħadd, 14 ta' Settembru.

Fl-10 ta' Settembru, Mr William C. Millard, l-Assistent Segretarju tal-Gvern għal Għawdex bagħat messaġġ urġenti lil W. C. F. Robertson, Logutenent Gvernatur u Segretarju Ewlieni tal-Gvern f'Malta, jgħidlu li l-porzjon tad-dqiq illawdjat għar-raħal ta' Għajnsielem bilkemm kien suffiċjenti għall-popolazzjoni. Hu ġibidlu l-attenzjoni għall-fatt li l-Ħadd, kienet ser tkun iċċelebrata l-festa titulari tar-raħal u li kienet ġejja banda u orkestra minn Malta biex tipparteċipa fiha. Qallu wkoll li, a propositù ta' dan, fit-tlett ijiem jew erba' li ġejjin, kienu qed jistennew il-wasla ta' aktar nies. Għaldaqstant, Mr Millard ikkalkula li assolutament kien hemm il-ħtieġa addizzjonali

ta' ċirka għaxar xkejjer dqiq oħra u li dawn riedu jintbagħtu mad-dgħajjes tal-pass (ta' Għawdex) l-għada stess (ara appendiċi għat-test oriġinali – NAG, SG, 01/45, pp. 64-65).

B'xorti tajba, *Id-Devot ta' Maria* ta' Settembru - Ottubru 1919, f'paġni 63-64, jagħtina ftit aktar dettalji dwar it-tali festa. Għedna "b'xorti tajba", għax kumbinazzjoni, din kienet l-aħħar ħarġa ta' dan il-perjodiku li kien ilu joħroġ mingħajr interruzzjoni sa minn Diċembru 1887 – kważi 32 sena.

Id-Devot ta' Maria jgħidilna li: "Din is-sena ġiet imsejħa l-Banda "Duka ta' Edinburgo" (*Duke of Edinburgh*) tal-Birgu li ġibdet magħha kotra kbira ta' Maltin kif ukoll poplu kbir mill-gżira kollha, u għalhekk il-briju kien tassew straordinarju.

Il-bandisti kellhom laqgħa sabiħa mill-Kappillan, Kleru u poplu, u ġiet lilhom mogħtija tazza tal-fidda. Huma wkoll offrew lill-Madonna bukkett wisq sabiħ u minsuġ b'sengħa kbira.

Il-festi ta' ġewwa l-Knisja saru wkoll bl-akbar solennità. Il-mużika wkoll ġiet imsejħa minn Malta għal din l-okkażjoni. Mons. Isqof assista mit-tron u l-paniġierku ġie magħmul mill-Arċipriet taż-Żurrieq".

Ir-rapport ta' *Id-Devot* jagħlaq billi jgħidina li: "Il-purċissjoni rnexxiet tassew veru trijonf".

L-1919 u l-Knisja Parrokkjali

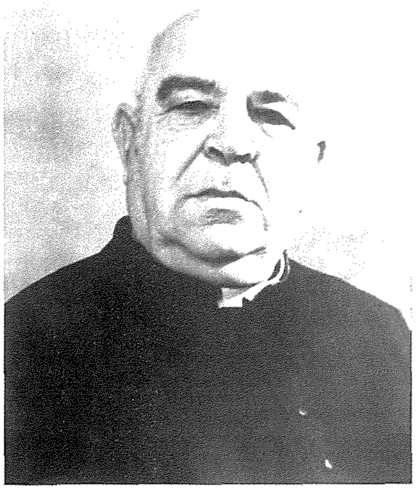

Minkejja l-qagħda ekonomikament imwiegħra li minnha kienet għaddejja d-dinja, kif ġà espress fid-daħla, il-Knisja Parrokkjali ta' Għajnsielem, grazzi għall-inizjattiva enerġika u dinamika tal-qarib tiegħi, il-Kappillan Dun Franġisk Mizzi (1909-1948) xorta baqgħet tiżżejjen b'opri artistiċi mill-isbaħ. Fl-1919 saret il-ġilandra l-kbira maħduma minn Wistin Muscat, skultur mir-Rabat – Malta, u ndurata mill-kumpajżan tiegħu, Tumas Bugeja. Il-ġilandra, li swiet ċirka £50 (€116.47), inġabet minn Malta fil-5 ta' Ġunju, u żżanżnet fil-festa ta' *Corpus*, li dik is-sena kien iċċelebrat nhar il-Ħamis, 19 ta' Ġunju, fejn sar jum espożizzjoni.

Fl-1919 kien jaħbat it-tliet mitt anniversarju tal-kwadru tal-Madonna Ta' Pinu u b'kumbinazzjoni jew le, ma nafux, il-Kappillan Dun Franġisk Mizzi, li kien mill-Għarb, introduċa f'Għajnsielem id-devozzjoni Tagħha. Fit-22 ta' Ġunju ta' dik is-sena, għall-ewwel darba, iċċelebra b'quddiesa bil-prietka, inqrat is-supplika, u tkanta *Te Deum*. It-*Te Deum* sar bħala ringrazzjament 'l Alla għall-ftehim milħuq bejn il-potenzi li jtemmu dik li fl-istorja baqgħet magħrufa bħala l-*Gwerra l-Kbira* (1914-1918) u aktar tard, bħala *l-Ewwel Gwerra Mondjali* biex tingħażel mit-tieni waħda, miġġielda bejn l-1939 u l-1945. It-Trattat kien iffirmat fis-*Sala tal-Imirja* f'Versailles, Pariġi, nhar it-28 ta' Ġunju 1919.

Dun Ġużepp Galea Rapa

Fl-1919, il-Parroċċa ta' Għajnsielem kellha okkażjoni sinifikanti oħra ta' ferħ x'tiċċelebra: l-ordinazzjoni saċerdotali ta' Dun Ġużepp Galea Rapa.

Dun Ġużepp, bin Toni Galea u Tona *nèe* Rapa twieled Għajnsielem fit-23 ta' Jannar 1894. Kien ordnat saċerdot mill-Isqof Djoċesan Mons. Gio. Maria Camilleri, fil-Katidral ta' Għawdex, nhar l-20 ta' Diċembru 1919 waqt li l-Ewwel Quddiesa solenni għamilha nhar l-4 ta' Jannar 1920.

Wara l-mewt ta' Dun Ġużepp Xuereb – saċerdot li kien joqgħod ix-Xatt – li ġrat fis-7 ta' Mejju 1924, Dun Ġużepp Galea Rapa, dlonk inħatar Rettur tal-Knisja tal-Madonna ta' Lourdes, minfloku, fejn bl-għajnuna ta' ħuh Karmnu, stinka ferm biex il-knisja tgħaddi dejjem aktar 'il quddiem. Kif sar Rettur ta spinta qawwija biex ikabbar id-devozzjoni

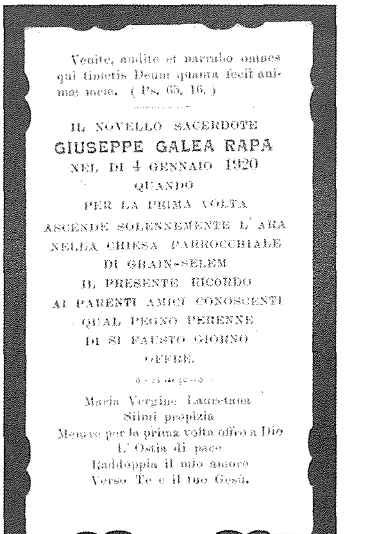
Venite, audite et narrabo omnes qui timetis Deum quanta fecit animae meae. (Ps. 65, 16.)

IL NOVELLO SACERDOTE
GIUSEPPE GALEA RAPA
NEL DI 4 GENNAIO 1920
QUANDO
PER LA PRIMA VOLTA
ASCENDE SOLENNEMENTE L'ARA
NELLA CHIESA PARROCCHIALE
DI GHAIN-SELEM
IL PRESENTE RICORDO
AI PARENTI AMICI CONOSCENTI
QUAL PEGNO PERENNE
DI SI FAUSTO GIORNO
OFFRE.

Maria Vergine Lauretana
Siimi propizia
Mentre per la prima volta offro a Dio
L'Ostia di pace
Raddoppia il mio amore
Verso Te e il tuo Gesù.

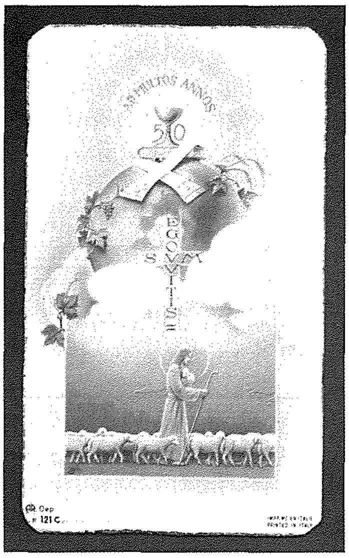

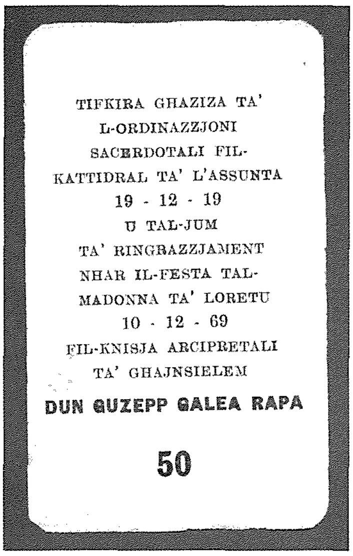
TIFKIRA GHAZIZA TA'
L-ORDINAZZJONI
SACERDOTALI FIL-
KATTIDRAL TA' L'ASSUNTA
19 - 12 - 19
U TAL-JUM
TA' RINGRAZZJAMENT
NHAR IL-FESTA TAL-
MADONNA TA' LORETU
10 - 12 - 69
FIL-KNISJA ARCIPRETALI
TA' GHAJNSIELEM

DUN GUZEPP GALEA RAPA

50

tad-dehriet tal-Madonna ta' Lourdes waqt li fl-1930 kien strumentali biex inbniet is-sagristija. Fi żmien ir-rettorat tiegħu saru fost oħrajn l-istatwa ta' Santa Bernardetta (1934); l-artal tar-rħam (1947), waqt li fis-17 ta' Frar 1949, saret il-konsagrazzjoni tal-Knisja mill-Isqof Djoċesan, Mons. Ġużeppi Pace.

Dun Ġużepp kien saċerdot żelanti li ddedika s-saċerdozju tiegħu għall-ħidma parrokkjali u djoċesana. Apparti li kien rettur tal-Knisja ta' Lourdes u tal-Knisja ta' Kemmuna, hu qeda wkoll l-uffiċċju ta' prokuratur tal-Knisja Parrokkjali.

Iżda l-aqwa xogħol ta' Dun Ġużepp insibuh f'qasam ieħor. Meta nfetħet għall-ewwel darba d-Dar ta' San Ġużepp, f'Għawdex, Mons. Ġużeppi De Piro, il-fundatur tas-Soċjetà Missjunarja ta' San Pawl, ħalla din id-dar f'idejh. Għall-ġieħ tal-istorja rridu ngħidu li Dun Ġużepp Galea Rapa daħal responsabbli mit-tmexxija tad-Dar sa mid-19 ta' Marzu 1934; sar Direttur fid-19 ta' Ottubru 1935 u rriżenja fid-19 ta' Marzu 1969 minħabba raġunijiet ta' saħħa (J. Bezzina, *Saint Joseph Home – a boys' haven in Gozo*, Gozo 1987, [*Gaulitana* 4] 45). Fi żmien id-Diretturat tiegħu, fl-1955, għalkemm b'sagrifiċċji mhux żgħar, irnexxielu jwaqqaf stamperija modesta. Hu ħadem ħafna wkoll biex Għawdex ikollu l-ġurnal regulari tiegħu u jista' jingħad li Dun Ġużepp kien wieħed mill-fundaturi tal-gazzetta *Għawdex*.

Dun Ġużepp Galea Rapa miet f'raħal twelidu, mibki minn kulħadd, nhar it-Tnejn, 8 ta' Novembru 1976, fl-għomor ta' kważi 82 sena.